

KANGASNIEMEN KUNTA
Tarkastuslautakunta

Kommentoitu

ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2023

Sisällysluettelo

1.	Tarkastuslautakunta	2
2.	Tavoitteiden toteutuminen	4
2.1	Kuntastrategia ja tavoitteiden asettaminen	4
2.2	Yleistä	6
2.3	Sitovien tavoitteiden toteutuminen	6
2.3.1.	Hallinto- ja talouspalvelut	6
2.3.2.	Konserni- ja elinkeinopalvelut	8
2.3.5.	Sivistys- ja hyvinvointipalvelut	10
2.3.6.	Yläkoulun opetus	12
2.3.7.	Lukion opetus.....	13
2.3.8.	Sivistys- ja hyvinvointipalvelut yhteensä	14
2.3.9.	Tekninen lautakunta.....	15
2.3.10.	Tekniset palvelut yhteensä	17
2.3.11	Tarkastuslautakunnan kokonaisarvio sitovista tavoitteista	17
3.	Toiminnan arviointi.....	19
3.1.	Toiminta ja talouskatsaukset.....	19
3.2.	Henkilöstö	19
3.3.	Kokonaistaloudellisten tavoitteiden toteutuminen 2023.....	20
3.4	Kokonaistalouden tunnusluvut 2023.....	20
3.5	Talousarvion toteutuminen	22
3.6	Vesilaitos.....	22
4.	Yhteenveto	23
5.	Allekirjoitukset.....	24

1. Tarkastuslautakunta

Kunnanvaltuuston päätöksellä 23.8.2021 § 43 on valittu toimikaudeksi 2021–2024 tarkastuslautakuntaan seuraavat jäsenet ja henkilökohtaiset varajäsenet:

Asema	Varsinainen Jäsen	Varajäsen
Puheenjohtaja	Pasi Hänninen	Sirpa Laitinen
Varapuheenjohtaja	Simo Hokkanen	Petri Pylvänäinen
Jäsen	Vesa Partonen	Petri Ikonen
	Mervi Laitinen	Arto Tommola
	Sirpa Sappinen	Marjo Heikkinen

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

- 1) Valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- 2) arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
- 3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
- 4) huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
- 5) valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi;
- 6) valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Kunnan hallintosäännön 69 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on lisäksi:

- 1) seurattava tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista sekä muutoinkin seurattava tilintarkastajan tehtävien suorittamista ja tehtävä tarpeen mukaan esityksiä tilintarkastuksen kehittämiseksi,
- 2) huolehdittava siitä, että tilintarkastusta varten on tarpeelliset voimavarat, jotka mahdollistavat tilintarkastuksen suorittamisen hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa,
- 3) tehtävä aloitteita ja esityksiä lautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen valvonnan tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Arvioinnin tulokset raportoidaan valtuustolle annettavassa arviointikertomuksessa. Tarkastuslautakunta voi antaa myös muita tarpeelliseksi katsomiaan selvityksiä valtuustolle.

Toimikauden alussa lautakunta on laatinut arvioinnin nelivuotissuunnitelman koko toimikaudelle. Vuoden 2023 toiminnan ja talouden käsittelyä varten on lautakunta kokoontunut neljä (4) kertaa. Vuodelle 2023 työohjelman mukaisesti lautakunnan painopistealueina olivat: Sisäisen valvonnan järjestäminen ja riskienhallinta, konserniohjauksen toimivuus ja konsernivalvonnan järjestäminen, Kiinteistö Oy Myrskylä ja Myrskylä ry:n tilanne, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen tavoitteiden arviointi sekä rakennus- ja aluetekniikan tavoitteiden arviointi. Kokousten yhteydessä on saatu selvityksiä kunnan talouden kehityksestä ja talousarvion toteutumisesta. Kokouksissa on kuultu kunnanjohtajaa ja muita kunnan johtavia ja tulosyksikköjen toiminnasta vastaavia

viranhaltijoita. Lautakunnan jäsenet ovat tutustuneet hallinnon pöytäkirjoihin, toiminta- ja taloussuunnitelmiin sekä tilinpäätökseen.

Lautakunta on saanut selonteon vuoden aikana vastuullisen tilintarkastajan suorittamasta tarkastuksesta. Lautakunnan työskentelyssä on otettu huomioon lautakunnan jäsenten esteellisyydet.

Kuntalain mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on valvoa sidonnaisuusilmoitusten tekoa. Kuntalain 84 §:n mukaan sidonnaisuusilmoitus tehdään tarkastuslautakunnalle, joka valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuuston tiedoksi. Tarkastuslautakunta on käsitellyt sidonnaisuusilmoitukset kokouksessaan 26.10.2023 § 39 ja X. Kunnanvaltuusto on saanut sidonnaisuusilmoitukset tietoonsa 11.12.2023 § 69. Lisäksi ilmoitukset ovat nähtävissä kunnan nettisivuilla.

Vuoden 2023 työohjelman mukaiset kokoukset:

Kokouspäivä	Aihe(et)
26.10.2023	Lukion toiminnan tavoitteiden arviointi. Kuultiin lukiotoiminnan ajankohtaiset asiat rehtori Merja Mälkin esittelemänä.
30.8.2023	Kiinteistö Oy Myrskytalon ja Myrskylyhty Ry:n tilanne, tilintarkastajan valinta ja tarkastuslautakunnan sekä tilintarkastajan työohjelma

Vuoden 2022 arviointikertomus on käsitelty kunnanvaltuustossa 12.6.2023 § 40. Tarkastuslautakunta huomauttaa, että valtuuston päätöspykälään on jäänyt tilintarkastuskertomus-pykälän päätösehdotus. Valtuuston tulisi pyytää vastineet arviointikertomuksessa esitettyihin havaintoihin. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kunnan toimintaa kehitetään kuntastrategian puitteissa ja tarkastuslautakunnan havainnot huomioidaan riittävällä tavalla toimintaa kehitettäessä.

Edellä kuvattujen tietojen perusteella tarkastuslautakunta antaa Kuntalain 121 §:n mukaisen arviointikertomuksen vuodelta 2023.

2. Tavoitteiden toteutuminen

2.1 Kuntastrategia ja tavoitteiden asettaminen

Vuoden 2023 tilinpäätös muodostuu tilinpäätös –asiakirjasta (toimintakertomus, tilinpäätös, konsernitilinpäätös ja taseyksikkönä esitetty vesihuolto). Erillisenä raporttina tehdään henkilöstöraportti, mikä ei ole osa varsinaista tilinpäätöstä.

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuusto päättäessään talousarviosta ja –suunnitelmasta, hyväksyy kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousarviossa ja tilinpäätöksessä tavoitteita ja niiden toteutumia on selostettu talousarvion mukaisessa järjestyksessä. Kunnanvaltuusto on hyväksynyt uuden kuntastrategian vuosille 2022–2025 kokouksessaan 4.4.2022 § 23. Uuden kuntastrategian tavoitteita toteutettiin vuoden 2023 kuluessa monin eri tavoin. Uudessa kuntastrategiassa korostetaan kuntalaisten ja eri sidosryhmien osallistamista kunnan kehittämiseen.

Valtuustokauden strategiset painopisteet ovat

Turvallista arkea: Toimivat lähipalvelut ja hyvinvoivat kuntalaiset

Elinvoimaa ja toimeentuloa: Yrittäjyyttä ja työpaikkoja

Kirkkaan Puulan Rannalla: Kestävä ja vetovoimainen luonto- ja asuinympäristö

Visiona on ”Leikkiviä lapsia Puulan puhtaassa luonnossa”

- Visiomme Suomen kauneimmasta Kangasniemestä vuonna 2030: Turvallista arkea, hyvää elämää ja elinvoimaa kirkkaan Puulan rannalla. Rohkeasti eteenpäin katsova Kangasniemi tunnetaan toimivista lähipalveluista, vetovoimaisesta luonto- ja asuinympäristöstä sekä elinvoimaisesta yritystoiminnasta.

Talousarvio 2023 on tehty kunnanvaltuuston 2022 hyväksymän kuntastrategian periaatteilla. Strategian mukaisesti Kangasniemi on vuonna 2025 aktiivinen perheisiin panostava kunta, jossa on monipuoliset ja toimivat palvelut. Kunta saa voimaa eläväisestä keskustastaan, virkeistä kylistään ja aktiivisista yrityksistä ja järjestöistään. Kangasniemi tunnetaan puhtaasta luonnostaan ja sen ympärille rakentuvista virkistys- ja harrastusmahdollisuuksista.

Valtuustokauden 2022–2025 keskeisinä tavoitteita ovat olleet:

- 1) Panostamme ennalta ehkäisevässä terveyden edistämässä kunnan ja uuden hyvinvointialueen yhteistyöhön ja yhteisen palvelumallien kehittämiseen
- 2) Huolehdimme kuntalaisten kokonaisturvallisuudesta varautuen myös häiriötilanteisiin
- 3) Tuemme lähiyhteisöllisyyttä ja ehkäisemme yksinäisyyttä sekä syrjäytymistä. Edistämme kuntalaisten ja vapaa-ajan asukkaiden sekä kyläyhteisöjen osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia.
- 4) Huolehdimme yhdistysten ja järjestöjen toimintaedellytyksistä. Tuemme ja arvostamme vapaaehtoistyötä. Kannustamme omaehtoiseen ja asukaslähtöiseen kunnan kehittämiseen.
- 5) Kehitämme Kangasniemeä ikäystävällisenä kuntana yhteistyössä uuden hyvinvointialueen kanssa
- 6) Varmistamme, että jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus ja rauha kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen laadukkaassa koulu- ja varhaiskasvatusympäristössä
- 7) Pidämme huolta siitä, että Kangasniemen lukio on ajanmukainen houkutteleva oppilaitos, joka kehittyä edelleen
- 8) Edistämme vuorovaikutteista, avointa ja keskustelevaa toiminta- ja johtamiskulttuuria. Huolehdimme kunnan työyhteisön hyvinvoinnista, kehitämme ja tuemme työyhteisötaitoja sekä panostamme henkilöstön yhdenvertaisuuteen.

9) Aktivoimme kuntalaisia harrastustoimintaan. Kehitämme kuntalaislähtöisesti eri väestöryhmille kohdennettuja innostavia ja helposti saavutettavia kulttuuritapahtumia ja vapaa-ajanpalveluja.

Kuntastrategian mukaan asetettujen tavoitteiden täytyminen vuoden 2023 talousarviovuoden aikana on esitetty vastuualueittain.

Jokaisella strategiselle painopisteelle on asetettu useita tavoitteita valtuustokauden aikana toteutettavaksi. Samalla on määritelty miten tavoitteen toteutumista arvioidaan ja kenellä on vastuu tavoitteen saavuttamiseksi. Kuntastrategiassa asetettuja tavoitteita toteutetaan vuosittain talousarviossa hyväksytyillä talousarviovuoden tavoitteilla. Lisäksi toimintakertomuksessa on selvitetty laajemmin elinkeinoelämään ja markkinointiin liittyviä toimenpiteitä.

Em. määritteiden lisäksi talousarvio sisältää vastuualueittaiset tuloskortit, joissa on määritelty vastuualueittaiset tavoitteet. Samoin tuloskorkeissa on toiminnan laajuutta kuvaavia suorite- ja kustannustietoja. Tilinpäätösasiakirjoihin ja tehtävälueisiin tutustumisensa perusteella tarkastuslautakunta tuo arviointikertomuksessaan esille lähinnä niitä asioita, joihin se on yksityiskohtaisemmin tutustunut tai joita sen mielestä ei ole riittävästi tuotu esille toimintakertomuksessa.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO KUNTASTRATEGIAN TOTEUTTAMISESTA

Kuntastrategia vuosille 2022–2025 on tarkastuslautakunnan näkökulmasta valmisteltu hyvin ja selkeästi. Tarkastuslautakunta toteaa, että vuoden 2023 talousarvion laadinnassa on otettu huomioon kuntastrategia. Tavoiteasetannassa tulee edelleen kiinnittää huomiota siihen, että tavoitteet ovat sellaisia, jotka tähtäävät kunnan strategisten päämäärien saavuttamiseen mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunnan suositukset ja havainnot

- *Tarkastuslautakunta pitää myönteisenä, että tilinpäätöksessä tavoitteet on kytketty selkeästi kuntastrategiaan*
- *Tavoiteasetannassa tulisi edelleen kiinnittää huomiota siihen, että ne tähtäävät toimintojen kehittämiseen, joko palvelun laadun tai kustannustehokkuuden näkökulmasta.*
- *Tavoitteet ja niiden mittarit vaativat kehittämistä, koska useiden tavoitteiden osalta ei ole selkeitä mittareita*
- *Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että väestönlaskua saadaan hillittyä kunnan omilla toimenpiteillä ja hyvinvointialueuudistuksen jälkeen sote-palveluverkosto säilyy vähintään samalla tasolla kuin ennenkin*

Toimenpiteet:

Kuntastrategian, talousarvion ja tilinpäätöksen tavoitteiden yhteensovittamista tullaan edelleen terävöittämään siten, että toiminnan tulostavoitteisiin asetetaan entistä konkreettisemmat ja seurannan mahdollistavat mittarit kaikilla tulosalueilla.

Kunnan omat toimenpiteet väestökehityksen laskun hillitsemiseksi liittyvät yritystoiminnan edellytysten luomiseen, laadukkaiden varhaiskasvatus- ja opetuspalveluiden turvaamiseen, viihtyisän elinympäristön ja vapaa-ajan palvelujen kehittämiseen, toimivan infrastruktuurin ylläpitämiseen sekä aktiiviseen kuntamarkkinointiin. Näihin kaikkiin osa-alueisiin panostetaan kokonaisvaltaisen elinkeinopolitiikan hengessä.

Sote-lähipalvelujen turvaaminen on ensi arvoisen tärkeää kunnan edunvalvonnassa. Oleellista on luoda kuntien ja Eloisan välille rakentava ja yhteisiin tavoitteisiin tähtäävä vuoropuhelu Etelä-Savossa valmistuneen kumppanuusstrategian viitoittamana.

2.2 Yleistä

Valtiontalouden tasapainottamistoimien vaikutukset ovat jo pitkään heijastuneet voimakkaasti kuntatalouteen. Selvimmin tämä näkyy kuntien valtionosuuksien määrässä. Valtionosuudet ovat pienentyneet valtionosuusleikkausten vuoksi ja valtionosuudet ovat pysyvästi pienempiä sote-uudistuksen vuoksi. Lisäksi valtionosuuksien rahamäärä ei ole seurannut kustannusten todellista muutosta. Kuntatalouden tilinpäätökset ovat olleet vuodelta 2023 vaihtelevia ja talouden epävarmuus tulee jatkumaan. Tarkastuslautakunta pitää huolestuttavana, että hyvinvointialueiden taloudellisesti heikot tilinpäätökset ja talouden tasapainottamisvelvoite saattaa näkyä pienillä paikkakunnilla toimintojen lakkauttamisena tai keskittämisenä isompiin kaupunkeihin. Kangasniemen tulee pystyä kehittämään palvelurakennettaan ja säilyttämään hyvinvointialueen tuottamat palvelut vähintään samalla tasolla kuin se on ollut aiemminkin.

Kangasniemen kuntatalous noudatti vallinnutta kehitystä ja vuodelta 2023 tehtiin talousarvion ylittänyt tulos. Tilikauden tulos oli 125.282,91 euroa kuin alkuperäisessä talousarviossa tuloksen arvioitiin olevan alijäämäinen -99.604 euroa. Uudet kriisikuntakriteerit painottavat konsernitilinpäätöksen lukuja, joka Kangasniemen kunnalla on taloudellisesti heikompi. Kertynyttä alijäämää ei kuitenkaan ole konsernissa.

Kunnan talouden kehitys on ollut riippuvainen yleisestä verotulojen ja valtionosuuksien kehityksen lisäksi Essoten laskuttamien sosiaali- ja terveystoimen menojen kehityksestä. Vuosittaiset vaihtelut sosiaali- ja terveystoimen menojen osalta ovat olleet merkittäviä. Essoten toiminta muodosti kunnan käyttötaloudesta yli puolet. Hyvinvointialueuudistuksen myötä sote-kulujen arvioinnin epävarmuus poistui ja kuntatalous on oletettavasti helpommin ennustettavissa jatkossa.

Hyvästä talousvuodesta huolimatta ikääntyvä väestö edellyttää kunnalta tulevaisuudessa mittavia sopeutustoimia. Väestörakenteen muutos näkyy vuosi vuodelta enemmän kunnan talousluvuissa muun muassa verotulokertymässä ja palveluiden järjestämisenä. Kunnan ja koko kunnallishallinnon tehtäväkenttä on joutunut hyvinvointialueuudistuksen myötä uudelleen tarkastelun kohteeksi.

2.3 Sitovien tavoitteiden toteutuminen

Vuoden 2023 talousarvio pohjautui kuntastrategiaan valtuustokaudelle 2022–2025. Tarkastuslautakunta huomauttaa, että vuoden 2023 tilinpäätöksessä strategisten tavoitteiden toteutumista on edelleen esitetty niukasti. Lähinnä tuloskorkeilta käy ilmi valtuuston eri palvelualueille esittämät tavoitteet ja niiden toteutumien. Tarkastuslautakunta pitää positiivisena, että tilinpäätöksessä tavoitteita on kytketty uudistettuun kuntastrategiaan, mutta kehottaa edelleen avaamaan tavoitteiden toteutumia kattavasti ja seikkaperäisesti.

2.3.1. Hallinto- ja talouspalvelut

Hallinto- ja talouspalvelut tuottavat keskitetysti kunnan hallinto- ja henkilöstöpalvelut, talouspalvelut, tietohallintopalvelut sekä työllisyyspalvelut, sekä asiantuntijapalveluita eri hallintokunnille päätöksenteon tueksi sekä vastaa kunnanhallituksen ja -valtuuston kokousten valmistelusta ja täytäntöönpanosta. Alla on esitetty tavoitteiden toteutumia, tavoitetasoa ja toteutumista tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen tietojen perusteella.

Toiminnan tavoite	Toteuma
Hallintopalvelut, vastuhenkilö hallintojohtaja	
Panostamme ennalta ehkäisevässä terveyden edistämisessä kunnan ja uuden hyvinvointialueen yhteistyöhön ja yhteisten palvelumallien kehittämiseen	<p>Arviointi:</p> <p>Hyvinvointialueen ja kunnan välisen yhteistyön kehittäminen ja järjestöjen työllistämisedellytysten turvaaminen hyvinvointialueen otettua vastuun kuntouttavasta työtoiminnasta.</p> <p>Toteuma 2023:</p> <p>Työpajatoiminta on lähtenyt joustavasti käyntiin ja yhteistyö toimii. Järjestöt ovat saaneet hyvinvointialueelta rahallista tukea toiminnalle ja Duunituvan osalta käydään keskusteluja hyvinvointialueen kanssa, jotta moniammatilliset palvelut olisivat laajamittaisesti siellä saatavilla.</p>
Huolehdimme yhdistysten ja järjestöjen toimintaedellytyksistä. Tuemme ja arvostamme vapaaehtoistyötä. Kannustamme omaehtoiseen ja asukaslähtöiseen kunnan kehittämiseen.	<p>Arviointi:</p> <p>Panostamme kunnan sähköisten palveluiden kehittämiseen kuntalaisille</p> <p>Toteuma 2023:</p> <p>Kehitystyötä on tehty vuoden aikana suunnitellusti.</p>
Kehitämme Kangasniemeä ikäystävällisenä kuntana yhteistyössä uuden hyvinvointialueen kanssa.	<p>Arviointi:</p> <p>Vanhus- ja vammaisneuvoston aktiivisen toiminnan tukeminen.</p> <p>Toteuma 2023:</p> <p>Neuvoston toiminta on ollut aktiivista.</p>
Edistämme vuorovaikutteista, avointa ja keskustelevaa toiminta- ja johtamiskulttuuria. Huolehdimme kunnan työyhteisön hyvinvoinnista, kehitämme ja tuemme työyhteisötaitoja sekä panostamme henkilöstön yhdenvertaisuuteen.	<p>Arviointi:</p> <p>Kunta on arvostettu ja tavoiteltu työnantaja. Kunnan henkilöstöjohtamisessa ja työsuojelussa korostuvat työyhteisötaidot, työntekijätaidot ja esimiestaidot. Toteutamme uuden henkilöstön Intran tiedottamiseen ja jatkamme perehdyttämisen kehittämistä turvataksemme yhdenvertaisen tiedonsaannin jokaiselle kunnan työntekijälle.</p> <p>Toteuma 2023:</p> <p>Tavoite on pitkäjänteinen ja sitä toteutettiin vuoden aikana suunnitellusti</p>
Pidämme huolta siitä, että Kangasniemen lukio on ajanmukainen houkutteleva oppilaitos, joka kehittyy edelleen.	<p>Arviointi:</p> <p>Tietohallintopalvelut huolehtivat siitä, että lukiolla on käytettävissä ajanmukaiset ICT-laitteet ja niiden määrä on riittävä. Toteutunut suunnitellusti. Investointiohjelman mukaisesti toinen Abitti-luokka valmistui.</p> <p>Toteuma 2023:</p> <p>Toteutunut suunnitellusti. Investointiohjelman mukaisesti toinen Abitti-luokka valmistui.</p>
Luomme uusia palvelumalleja monipaikkaisuuden ja etätöiden mahdollistamiseksi.	<p>Arviointi:</p> <p>Kunta tukee Laajakaistahankkeen toteutumista. Langaton vierailijaverkkohanke toteutetaan kunnan kiinteistöihin keskustan alueella. Laajakaistahanke ei ole toteutunut operaattorin toimesta. Langaton vierailijaverkko toteutettu Rantatorille, Tehomet- 40 areenalle, nuorisotoimen tiloihin, duunituvalle, päiväkodin uuteen osaan sekä kunnantalolle</p> <p>Toteuma 2023:</p> <p>Laajakaistahanke ei ole toteutunut operaattorin toimesta. Langaton vierailijaverkko toteutettu Rantatorille, Tehomet- 40 areenalle, nuorisotoimen tiloihin, duunituvalle, päiväkodin uuteen osaan sekä kunnantalolle.</p>

<p>Vahvistamme kunnan kokonaisvetovoimaa ja ylläpidämme kuntatalouden tasapainoa</p>	<p>Arviointi:</p> <p>Talousohallitus vastaa siitä, että kuntatalouden tasapainon edellyttämät tehokkaat talousohallintoprosessit ja järjestelmät edustavat kehityksen kärkeä ja mahdollistavat tarkan, läpinäkyvän ja ajantasaisen talouden seurannan kustannustehokkaasti.</p> <p>Toteuma 2023:</p> <p>Tehokkuutta lisätty budjetointi- ja raportointityökalulla, joka lanseerattu käyttöön kouluttamalla käyttäjät ja seuraamalla käyttöönottoa. Omavaraisuus talouden seurannassa kasvanut.</p>
--	--

Hallinto- ja talouspalveluiden alaisten toimintojen toimintatulot olivat talousarviossa 1,01 milj. euroa ja toteutuma oli 1,05 milj. euroa. Toimintakulut olivat talousarviossa 2,38 milj. euroa ja toteutuma oli 2,41 milj. euroa. Nettomenot (toimintakate) talousarviossa olivat 1,36 milj. euroa ja toteutuma oli 1,36 milj. euroa. Toimintakate oli lähes talousarvion mukainen, mutta toimintakulut ylitti talousarvion. Henkilöstömäärää ei ole esitetty tilinpäätöskirjalla. Tarkastuslautakunta kehottaa lisäämään hallinto- ja talouspalveluiden henkilöstömäärän tilinpäätöskirjaan jatkossa. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että hallintopalveluissa on riittävät resurssit ja kuntalakeja noudatetaan kaikessa päätöksenteossa.

<p>TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO HALLINTOPALVELUISTA</p> <p>Tarkastuslautakunta pitää myönteisenä, että tavoitteita on saavutettu ja tavoitteet on kytketty selkeästi kuntastrategiaan. Tavoitteiden mittaamiseen tulee olla selkeät mittarit arviointityön tueksi. Mittarit eivät ole kaikilta osin hyvin mitattavissa ja tavoitteiden toteumaa tulee arvioida mahdollisimman laaja-alaisesti tulokorteilla.</p> <p>Toimenpiteet: Mittareita kehitetään ja konkretisoidaan siten, että tavoitteiden toteuman arviointia voidaan selkiyttää ja systematisoida. Osa kuntastrategian tavoitteista on laadullisia, ja täsmällisten mittareiden määrittely on tältä osin haasteellista.</p>
--

2.3.2. Konserni- ja elinkeinopalvelut

Elinkeinopalvelujen tavoitteena on paikallisen elinkeinoelämän toimintaedellytysten turvaaminen ja kehittäminen. Elinkeinopalvelujen yleistavoitteisiin liittyvät yritysten tukeminen ja neuvontapalvelun kehittäminen, kuntamarkkinoinnin uudistaminen sekä matkailun ja tapahtumatuotannon edistäminen. Toiminnan painopisteitä ovat - aloittavien yritysten neuvontapalvelut ja yritysten omistajanvaihdoksen tukeminen - elinkeinotoimintaa ja kunnan elinvoimaa edistävien hankkeiden suunnittelu ja toteutus - yritysten työvoiman saatavuuden turvaaminen - luontoon ja kulttuuriin perustuvien tapahtumien ja aktiviteettien kehittäminen - uusien matkailun palvelukokonaisuuksien suunnittelu ja toteutus - kuntabrändin ja sen markkinoinnin uudistaminen - korkeakoulu- ja oppilaitosyhteistyön kehittäminen - paikallisten yritysten ja kunnan vuorovaikutuksen edistäminen.

Yleisenä tavoitteena on ollut uusien yrittäjien houkuttelu alueelle sekä uusien yrittäjien ja työpaikkojen määrän kasvu ja kunnan kokonaisvetovoiman lisääminen.

Toiminnan tavoite	Toteuma
Konserni- ja elinkeinopalvelut, vastuhenkilö kunnanjohtaja	
Olemme yritysten vahva ja haluttu kumppani. Tuemme tarpeen vaatiessa	<p>Arviointi:</p> <p>Kunnan henkilöstön säännöllisten yritysvierailujen toteutus. Vähintään kolmen yritystapahtuman toteutus yhteistyössä kunnan kanssa Yritysten kasvun ja</p>

<p>yritysten kasvua ja innovaatiotoimintaa</p>	<p>innovaatiotoiminnan tukeminen tarvittaessa hankkeiden ja oppilaitosyhteistyön avulla. Tavoite: vähintään yksi hanke käynnissä</p> <p>Toteutuminen 2023:</p> <p>Yritysvierailuja toteutettu. 13.11.2023 Koulutus- ja rekrytapahtuma järjestetty. 12.12.2023 yritysten rahoitusilta järjestetty. Kehitysalustoilla innovaatioita ja elinvoimaa Kangasniemelle – hankkeen toimenpiteitä toteutettu.</p>
<p>Tarjoamme yrityksille neuvontaa asiakaslähtöisesti alueellisen yhteistyöverkoston puitteissa niin omistajavaihdoksissa, yrityksen perustamisessa kuin muissa yrittäjän arjen haasteissa</p>	<p>Arviointi:</p> <p>Yhteistyö Mikkelin seudun uusyrittäjäkeskuksen kanssa (tavoite: vähintään 12 uutta yritystä perustettu)</p> <p>Toteuma 2023:</p> <p>Uusyrittäjäkeskuksen kanssa on jatkettu yhteistyötä aloittavien yritysten neuvonnassa ja yrityskontaktien luomisessa. Uusia rekisteröityjä yrityksiä 17 kpl, lopetettuja yrityksiä 9 kpl</p>
<p>Pidämme yritysten tarpeiden tunnistamista ensiarvoisen tärkeänä kunnan kehittämisen kannalta. Ylläpidämme säännöllistä vuoropuhelua yrittäjien ja kunnan välillä.</p>	<p>Arviointi:</p> <p>Kunnan ja yritysten yhteisten keskustelutilaisuuksien järjestäminen säännöllisesti (vähintään kerran kuukaudessa yhteiset aamukahvit) Kehitysalustoilla innovaatioita ja elinvoimaa Kangasniemelle -hankkeen tavoitteiden toteuttaminen yhteistyössä paikallisten yritysten kanssa</p> <p>Toteuma 2023:</p> <p>Yrittäjien ja kunnan yhteisiä aamukahvitilaisuuksia toteutettu kerran kuukaudessa. Kesän avaus -tapahtuma järjestetty yhteistyössä yrittäjäjärjestön kanssa. Elinvoima-hankkeen toimenpiteitä toteutettu</p>
<p>Hyödynnämme mahdollisimman monipuolisesti paikallisia yrityksiä kunnan palvelutuotannossa, hankinnoissa sekä kehittämistoiminnassa.</p>	<p>Arviointi:</p> <p>Hankintoja ohjataan kriteereillä, jotka mahdollistavat pienten paikallisten yritysten osallistumista kilpailutuksiin. Kriteereissä huomioidaan lain ja hankintasääntöjen vaatimukset.</p> <p>Toteuma 2023:</p> <p>Kunnan uutta hankintaohjetta on noudatettu. Kunta on kilpailuttanut mm. Kiviniemen leirintäalueen uuden yrittäjän hankinnan.</p>
<p>Etsimme toimintamalleja, joiden avulla tuetaan paikallisten tuotteiden ja palvelujen tunnettuutta.</p>	<p>Arviointi:</p> <p>Toimintamalleja kehitetään yhteistyössä paikallisen yritysverkoston kanssa sekä Kehitysalustoilla innovaatioita ja elinvoimaa Kangasniemelle -hankkeen avulla</p> <p>Toteuma 2023:</p> <p>Uusia toimintamalleja on etsitty mm. Synsiön leirikeskuksen myynnin kautta. Kiviniemen leirintäalueelle on valittu uusi ylläpitäjä. 36 Rantatorin ravintolarakennukseen on etsitty omistajaa ja vuokralaista. Ravintola Puulaakin vuokrasopimusta on jatkettu nykyisen yrittäjän kanssa.</p>

Keskeisimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä on esitelty tilinpäätöksessä 2023. Elinkeinojen ja kunnan elinvoiman kehittämisen riippuvuus hankerahoituksen saatavuudesta, muuttoliike ja ikääntyvä väestörakenne nähdään keskeisimpänä riskeinä. Tilinpäätöksessä mainitaan, että kunnan kehittäminen on yhä enemmän hankerahoituksen varassa. Hankkeiden määräaikaisuus ja rahoituksen ehdot asettavat omat rajoitteensa kehittämistyölle (rahoitettavien kohteiden tukikelpoisuus ym.). Hankerahoituksen saamiseen liittyy jatkuva epävarmuus, mikä asettaa omat haasteensa pitkäjänteiselle kehittämistyölle. Väestökehitys ja nettomuutto on pysynyt kuluvana vuonna varsin suotuisana, vaikka kunnan väkimäärä on ollut hitaassa laskussa. Selittäväenä tekijänä on ollut erityisesti alhainen syntyvyyskehitys.

Konserni- ja elinkeinopalveluiden toimintatuotot oli 512.583,18 euroa (TA 497.040) ja toimintakulut 1.068.327 euroa (TA 1.131.327). Toimintatuotot ylittivät talousarvion ja toimintakulut alitti, mikä näkyy positiivisesti toimintakatteessa -555,494 euroa. Tarkastuslautakunta pitää positiivisena, että konserni- ja elinkeinopalveluiden taloudellinen toiminta oli hyvää.

Työttömyysprosentti 10,5 (9,9) prosenttia. Etelä-Savon työttömyysprosentti oli 8,1 (11,2) prosenttia. Tarkastuslautakunta pitää negatiivisena, että työttömyysprosentti on kasvanut edellisvuodesta ja on yli Etelä-Savon työttömyysprosentin. Asukasmarkkinointia on syytä edelleen tehostaa. Asukasmäärä oli vuonna 2023 yhteensä 5155 (5155).

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO KONSERNI- JA ELINKEINOPALVELUISTA

Tarkastuslautakunta korostaa, että kunnan vetovoimatekijöitä kehitetään, kuntaan saadaan uusia asukkaita ja väestönmuutoksen kehitys saadaan positiiviseksi. Kunnan tulee huomioida päätöksenteossa ikääntyvä ja samaan aikaan aleneva väestörakenne. Väestönmuutoksen kääntyminen positiiviseksi vaatii konkreettisia toimenpiteitä ja oikeiden kohderyhmien saavuttamista sekä kunnan vetovoimatekijöiden vahvistamista.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että tavoitteet tulee olla toiminnan luonne huomioiden mahdollisimman tarkoituksenmukaisia, mittarit tulee olla mitattavissa ja selkeästi johdettu kyseiseen tavoitteeseen ja tavoiteasetanta tulee kokonaisuudessaan palvella kuntastrategian toteutumista.

Toimenpiteet:

Jatkossa kunnan elinkeinopolitiikassa panostetaan entistä enemmän yritysten houkutteluun ja sijoituspalvelujen kehittämiseen, työvoiman saatavuuteen sekä viihtyisän ja vetovoimaisen ympäristön kehittämiseen. Näihin haasteisiin vastataan mm. elinvoimakoordinaattorin rekrytoinnilla, Karhuvuorelta rantatorille –hankkeen toimenpiteillä, aktiivisella asukasmarkkinoinnilla ja yritysyhteistyöllä. Lisäksi Kangasniemeä kehitetään jatkossakin ikäystävällisenä kuntana. Vetovoiman lisäksi kunnan kehittämisessä on tärkeää pitovoiman säilyttäminen, mihin liittyy mm. yritysten omistaja- ja sukupolvenvaihdosten tukipalvelujen tarjoaminen. Näihin haasteisiin vastataan jatkossakin mm. Yhteistyöllä Mikkelin seudun uusyrityskeskukseen kanssa sekä yrityskummiverkoston puitteissa. Elinkeinotoiminnan mittareita kehitetään konkreettisempaan suuntaan siten, että tavoitteiden toteutumisen seuranta selkiytyy.

2.3.5. Sivistys- ja hyvinvointipalvelut

Sivistys- ja hyvinvointitoimen hallinto ohjaa toimialaa kohti kuntastrategiassa määriteltyjä tavoitteita. Tavoitteena on tuottaa sivistys- ja vapaa-ajan palveluita kustannustehokkaasti sekä edistää niiden avulla kuntalaisten hyvinvointia. Hallinto- ja lautakuntapalveluiden osalta pääpaino on kuntalaisten hyvinvointiin liittyvien suunnitelmien työstämisessä ja seurannassa sekä yhteistyökumppanien toiminnan toteutumisen seurannassa.

Toiminnan tavoite	Toteuma
Hallinto- ja lautakuntapalvelut, vastuhenkilö sivistys- ja hyvinvointijohtaja	
Panostamme ennalta ehkäisevässä terveyden edistämisessä kunnan ja uuden hyvinvointialueen yhteistyöhön ja yhteisten palvelumallien kehittämiseen	<p>Arviointi:</p> <p>Toimialan edustajat osallistuvat hyvinvointialueen terveyttä edistävien toimielimien toimintaan ja yhteensovittavat maakunnallisia tavoitteita kunnan eri suunnitelmiin. Kunnallisten ja maakunnallisten hyvinvointisuunnitelmien tavoitteiden yhteensovittaminen on osoitettavissa konkreettisesti kunnan suunnitelmissa.</p> <p>Toteuma 2023:</p> <p>Toimialan edustajat ovat osallistuneet aktiivisesti eri maakunnallisiin toimielimien toimintaan. Maakunnallisten hyvinvointisuunnitelmien tavoitteet on yhteensovitettu kunnan suunnitelmiin ja toimintaan</p>

<p>Huolehdimme kuntalaisten kokonaisturvallisuudesta varautuen myös häiriötilanteisiin</p>	<p>Arviointi: Toimialan valmiussuunnitelma ja sen yksikkökohtaiset alasuunnitelmat päivitetään vuoden 2023 aikana</p> <p>Toteuma 2023: Valmiussuunnitelmat ovat päivityksen alla.</p>
<p>Tuemme lähiyhteisöllisyyttä ja ehkäisemme yksinäisyyttä sekä syrjäytymistä. Edistämme kuntalaisten ja vapaa-ajan asukkaiden sekä kyläyhteisöjen osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia.</p>	<p>Arviointi: Edistämme kuntalaisten keskinäistä yhteistyötä ja osallisuutta ottamalla siihen liittyviä konkreettisia tavoitteita hyvinvointisuunnitelmaan.</p> <p>Toteuma 2023: Kyläyhteisöjen osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia on edistetty erilaisissa kuulemistilaisuuksissa sekä kyselyin. Yhdistyksille on annettu kohderahaa mm. tilaisuuksien ja tapahtumien järjestämiseen.</p>
<p>Huolehdimme yhdistysten ja järjestöjen toimintaedellytyksistä. Tuemme ja arvostamme vapaaehtoistyötä. Kannustamme omaehtoiseen ja asukaslähtöiseen kunnan kehittämiseen</p>	<p>Arviointi: Järjestöjä tuetaan sivistys- ja hyvinvointilautakunnan myöntämin avustuksin. Järjestöavustuksiin kohdenneet varat käytetään kokonaisuudessaan.</p> <p>Toteuma 2023: Järjestöjä ja yhdistyksiä on tuettu suunnitelman mukaisesti.</p>
<p>Kehitämme Kangasniemeä ikäystävällisenä kuntana yhteistyössä uuden hyvinvointialueen kanssa.</p>	<p>Arviointi: Ikääntyvän väestön tukemiseen liittyvä lakisääteinen suunnitelma laaditaan vuoden 2023 aikana.</p> <p>Toteuma 2023: Lakisääteinen suunnitelma on valmistunut.</p>
<p>Pidämme huolta siitä, että Kangasniemen lukio on ajanmukainen houkutteleva oppilaitos, joka kehittyy edelleen.</p>	<p>Arviointi: Sivistys- ja hyvinvointilautakunta tukee omalta osaltaan lukion kehittämistyötä ja perehtyy lukion toimintaan. Lautakunta vierailee lukiossa vuoden 2023 aikana ja käsittelee kokousasioina lukioon liittyviä kysymyksiä.</p> <p>Toteuma 2023: Lautakunta on vieraillut lukiossa ja lukioon liittyvien asioiden käsittely on ollut aktiivista.</p>
<p>Vahvistamme kunnan kokonaisvetovoimaa ja ylläpidämme kuntatalouden tasapainoa.</p>	<p>Arviointi: Sivistys- ja hyvinvointitoimen hallinto huolehtii palveluverkon vuosittaisesta seurannasta. Palveluverkkoa tarkastellaan ja kehitetään suhteessa palvelujen tarpeeseen. Asia todentuu lautakunnan päätöksenteossa</p> <p>Toteuma 2023: Palveluverkkoa on tarkasteltu ja kehitetty tarveperustaisesti</p>
<p>Edistämme kunnan ilmasto-ohjelman tavoitteita ja tavoittelemme hiilineutraalisuutta vuoteen 2035 mennessä</p>	<p>Arviointi: Sivistys- ja hyvinvointitoimen hallinnossa kiinnitetään huomiota ilmasto-ohjelman edellyttämiin toimenpiteisiin. Hallinnossa mahdollistetaan osittainen etätyö ja suositaan etäkokouksia ja -koulutuksia muille paikkakunnille matkustamisen sijasta. Asia todentuu matkalaskutuksessa.</p> <p>Toteuma 2023: Hallinnossa on huomioitu ilmasto-ohjelman edellyttämät toimenpiteet. Kokouksia on pidetty ja niihin on osallistuttu etäyhteyksin silloin kun se on ollut tarkoituksenmukaista. Etätyöhön on annettu mahdollisuus noin 1 päivä/vko.</p>

Keskeisimmät riskit tavoitteiden saavuttamiselle:

Kansainvälisen tilanteen kiristyminen siten, että toiminnan painopisteitä joudutaan muuttamaan akuutisti eikä suunnitelmien yksilöityjä tavoitteita ole mahdollista saavuttaa.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO SIVISTYS- JA LAUTAKUNTAPALVEUISTA

Tarkastuslautakunta toteaa, että tavoitteet ovat olennaisin osin saavutettu. Tarkastuslautakunta huomauttaa, että tavoitteet tulee olla mitattavia, mutta toteaa, että tavoitteet on toisaalta selkeästi johdettu kuntastrategiaan. Tavoitteet tulee johtaa kuntastrategiasta, mutta semmoisenaan kuntastrategian mukaiset tavoitteet ei sovellu käytettäväksi toiminnassa.

Toimenpiteet: Mittareita tarkastellaan strategiatyön aikana.

2.3.6. Yläkoulun opetus

Kankaisten koulussa järjestetään perusopetuksen vuosiluokkien 7. - 9. opetussuunnitelman mukaista opetusta. Yleisopetuksen lisäksi Kankaisten koulussa järjestetään laaja-alaista erityisopetusta sekä luokkamuotoista erityisopetusta. Opinto-ohjauksella pyritään löytämään kullekin koulunsa päättävälle nuorelle sopiva jatko-opiskelupaikka toisen asteen koulutuksessa

Toiminnan tavoite	Toteuma
Opetus/Yläkoulu, vastuhenkilöt lukion- ja yläkoulun rehtori	
Panostamme ennalta ehkäisevässä terveyden edistämässä kunnan ja uuden hyvinvointialueen yhteistyöhön ja yhteisten palvelumallien kehittämiseen	<p>Arviointi:</p> <p>Terveyden edistämiseen liittyviä asioita mitataan kouluviihtyvyysskyselyssä ja valtakunnallinen kouluterveyskyselyssä. Konkreettisenä esimerkkinä kunnan ulkopuolisten tukijaksojen määrän väheneminen.</p> <p>Toteuma 2023:</p> <p>Yhteistyö opiskeluhoitopalveluiden kanssa on toteutunut ja opiskelijoiden terveystarkastukset suoritettu ajallaan. Kouluterveyskyselyiden tuloksia on esitelty ja pohdittu moniammatillisesti. Kunnan ulkopuoliset tukijaksot ovat vähentyneet.</p>
Huolehdimme kuntalaisten kokonaisturvallisuudesta, varautuen myös häiriötilanteisiin	<p>Arviointi:</p> <p>Palo- ja turvallisuusharjoitusten toteutuminen todetaan lukuvuosisuunnitelman arvioinnin yhteydessä.</p> <p>Toteuma 2023:</p> <p>Lukuvuoden turvakäytännökävely toteutui syyskuussa 2023 ja paloharjoitus keväällä 2023 yhteistyössä pelastuslaitoksen kanssa rehtorin ja koulun henkilökunnan toimesta. Teknisen toimen edustajat puuttivat</p>
Varmistamme, että jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus ja rauha kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen laadukkaassa koulu- ja varhaiskasvatusympäristössä.	<p>Arviointi:</p> <p>Kouluissa järjestetään säännöllisesti terveys- ja turvallisuustarkastukset. Opintojen edistymistä sekä perusopetuksesta valmistumista seurataan.</p> <p>Toteuma 2023:</p> <p>Toteutetaan THL:n aikataulujen mukaisesti. Koko ikäluokka on saanut perusopetuksen oppimäärän päättötodistuksen</p>
Pidämme yritysten tarpeiden tunnistamista ensiarvoisen tärkeänä kunnan kehittämisen kannalta. Ylläpidämme säännöllistä vuoropuhelua yrittäjien ja kunnan välillä.	<p>Arviointi:</p> <p>Koulussa järjestetään yrittäjien ja vierailijoiden käyntejä oppitunneilla. Yrittäjyyteen ja taloustaitoon liittyviä valinnaiskursseja toteutetaan valintojen perusteella.</p> <p>Toteuma 2023:</p> <p>Valinnaiset taloustaito-opinnot toteutuneet 9. luokalla ja yrittäjävierailut oppilaanohjauksen yhteydessä</p>
Edistämme kunnan ilmasto-ohjelman	<p>Arviointi:</p>

tavoitteita ja tavoittelemme hiilineutraalisuutta vuoteen 2035 mennessä	Kestävän kehityksen periaatteiden, kierrätyksen ja lajittelun toteuttaminen opetuksessa. Kimpakyyditykset työmatkoilla sekä siirtymiset oppitunneille lihasvoimin. Toteuma 2023: Kimpakyyditykset toimivat henkilökunnalla. Kaikenlaisen arki- ja hyötyliikuntaan kannustetaan opiskelupäivien aikana.
---	---

Keskeisimmät riskit tavoitteiden saavuttamiselle:

Opiskeluhuollon ja sosiaalitoimen henkilöitä ei resursoida riittävästi Kangasniemelle uudella hyvinvointialueella ja suuri vaihtuvuus Eloisan esimiestehtävissä.

Talousarvion mukainen tavoite oppilaat/yläkoulu oli 137 (toteuma 138), toimintakate/oppilas 13.481 (14.596) ja tuntikehys/vtt 11.500 (toteuma 11.410)

Toimintatuotot oli 17.560 euroa (TA 0) ja toimintakulut 2.164.767 (TA 2.030.985). Toimintakate oli -2.147.207 (TA -2.030.985)

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO YLÄKOULUN OPETUKSESTA
<i>Tarkastuslautakunta toteaa, että tavoitteet ovat olennaisin osin saavutettu. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että päihteiden käytön ennaltaehkäisyyn kiinnitetään erityistä huomiota kunnan päätöksenteossa ja yleinen turvallisuus on huomioitu toiminnassa.</i>
Toimenpiteet: Ehkäisevässä päihdetyössä asia on jatkuvasti työn alla, lisäksi teema on jatkuvasti esillä opetuksessa sekä erilaisissa teemoissa. Yksiköiden pelastus- ja turvallisuussuunnitelmat päivitetään vuosittain. Oppilaitosten järjestyssäännöissä on huomioitu myös kaikki nikotiinivalmisteet.

2.3.7. Lukion opetus

Kangasniemen lukiossa tarjotaan lukiolain mukaista lukiokoulutusta. Kangasniemen lukio on yleislukio, joka tarjoaa hyvän oppimisympäristön ja mahdollisuuden suorittaa monipuoliset lukio-opinnot kotipaikkakunnalla. Lukiolla on hyvät yhteydet muihin alueen lukioihin ja korkeakouluihin. Lukiossamme tehdään yritys yhteistyötä ja tarjotaan mahdollisuus kansainvälisyystoimintaan. Lukion opiskelijoille on tarjolla erityisopetusta, tukea ja opinto-ohjausta, joka auttaa jokaista opiskelijaa hakeutumaan itselleen sopivalle uralle / jatko-opintopaikkaan. Lukion opiskelijahuolto toteutetaan yhdessä hyvinvointialueen kanssa.

Toiminnan tavoite	Toteuma
Opetus/Lukio, vastuhenkilöt lukion- ja yläkoulun rehtori	
Opiskeluhoitopalvelut ovat opiskelijoiden saatavilla. Kouluviihtyvyys. Alakysely ja valtakunnallinen kouluterveyskysely mittaavat toteutumista.	Yhteistyö opiskeluhoitopalveluiden kanssa on toteutunut ja opiskelijoiden terveystarkastukset suoritettu ajallaan. Kouluterveyskyselyiden tuloksia on esitelty ja pohdittu moniammatillisesti.
Palo- ja turvallisuusharjoitusten toteutuminen toimintasuunnitelman arvioinnin yhteydessä.	Lukuvuoden turvakäytännökävely jäi toteutumatta syyskuussa 2023. Paloharjoitus keväällä toteutettu 2023 yhteistyössä pelastuslaitoksen kanssa rehtorin ja koulun henkilökunnan toimesta.

Lukion vuosisuunnitelmaan asetetaan ajanmukaiset toiminnalliset tavoitteet, joiden toteutumista arvioidaan lukuvuosikertomuksessa. Lukion opiskelijamäärä ei laske.	Toiminnalliset tavoitteet toteutuneet lukion toimintasuunnitelman mukaisesti. Opiskelijamäärä on kasvanut.
Työnantajan järjestämään työhyvinvointikyselyyn osallistumiseen kannustetaan, koulussa järjestetään tiimija yksilökehityskeskusteluja. Terveysten- ja turvallisuuteen liittyvien tarkastuskierrosten koonneissa todettujen riskien poistamista seurataan.	Meanwell kyselyyn osallistuminen ja keskusteluja toteutetaan vuoden kiertoon liittyen(tva, kehitys-, tsa-keskustelut). Riskiarviointiin kirjattu keskeiset vaarat koulukampuksella, joihin ei ole löytynyt ratkaisua.
Yrittäjyys - ja taloustaito kurssien ja valinnaismoduulien toteutuminen. Yrittäjien ja vierailijoiden käynnit oppitunneilla. Opiskelijoiden tet-jaksot paikallisissa yrityksissä.	Yrittäjyhteistyö toteutuu oppilaanohjauksessa vierailuina ja tet-päivinä paikallisissa yrityksissä. Yrittäjyys opintoja on tarjolla koulukohtaisena valinnaisena.
Hyvinvointi- ja liikuntatapahtumat koulupäivinä, kuten frisbeegolf turnaukset, kalastuspäivät ja opintoretket metsä- ja luontoympäristössä. Kirjattuina lukuvuosi – ja toimintasuunnitelmiin ja arviointi lukuvuoden päätteeksi.	Liikuntatapahtumat toteutuneet suunnitellusti oppilaskunnan ja vastuuopettajien organisoimana. Opintoretket toteutuneet jatko-opintoja tarjoaviin oppilaitoksiin.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO LUKION OPETUKSESTA

Tarkastuslautakunta toteaa, että tavoitteet ovat olellaisin osin saavutettu. Lukion toimintaa tulee kokonaisuutena kehittää ja toiminta vaatii erikoistumista, jotta saadaan lisää opiskelijoita ja houkuttelevuutta.

Toimenpiteet: Lukiota jatketaan monipuolisena yleislukiona. Erikoistumista ei suunnitella, jollei siitä ole jotain konkreettista hyötyä talouden ja toiminnan kannalta.

2.3.8. Sivistys- ja hyvinvointipalvelut yhteensä

Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden alaisten toimintojen toimintatulot talousarviossa olivat 0,56 milj. euroa ja toteutuma oli 0,87 milj. euroa. Toimintakulut talousarviossa olivat 8,4 milj. euroa ja toteutuma oli 8,7 milj. euroa. Nettomenot olivat talousarviossa 7,8 milj. euroa ja toteutuma oli 7,8 milj. euroa.

Hallinto- ja lautakuntapalveluiden toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet pääsääntöisesti tavoiteasetannan mukaisesti. Varhaiskasvatus on järjestetty uuden varhaiskasvatuslain

mukaisesti. Varhaiskasvatuksen tavoitteet ovat olennaisin osin saavutettu. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että varhaiskasvatuksessa on riittävät resurssit.

Opetuksen kustannustehokkuuteen vaikuttaa merkittävästi oppilasmäärät. Perusopetuksessa yläkoulun oppilasmäärä oli 138 (156) oppilasta. Alakoulun osalta oppilasmäärä oli 294 (296) oppilasta. Lukion oppilasmäärä oli 86 (77) oppilasta. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että koulurakennukset ovat viihtyisiä ja hyväkuntoisia.

Myös vapaa-aikatoimen toiminnalliset tavoitteet ovat olennaisin osin toteutuneet. Kirjaston osalla tavoitteena oli kasvattaa kirjastokäyntien määrää 50 000:een. Kirjastokäynnit olivat 49 752 (37 250). Tavoite lähes saavutettiin. Elokuviissa kävijöiden määrä oli 2553 (1982). Kävijöiden määrä jäi edelleen talousarviosta, joka oli 3 000. Kävijämäärä liikuntapaikoissa oli 146 000 (85 000), joka ylitti talousarvion tuplasti. Tarkastuslautakunta pitää myönteisenä, että kuntalaiset käyttävät aktiivisesti kunnan liikuntamahdollisuuksia.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO SIVISTYS- JA HYVINVOINTIPALVELUISTA YHTEENSÄ	
Tarkastuslautakunta toteaa, että sivistys- ja hyvinvointipalveluiden tavoitteet ovat olennaisin osin toteutuneet.	

2.3.9. Tekninen lautakunta

Hallinto ja lautakuntapalvelut pitävät sisällään lautakuntatyöskentelyn, kaavoituksen ja maankäytön, kunnan rakennuttamistoiminnan, vesihuoltolaitoshallinnon sekä romujoneuvovalvonnan. Edellisten lisäksi toimintaan kuuluu myös kiinteistöveroprojekti. Alla on esitetty hallinto- ja lautakuntapalveluiden toiminnallisia tavoitteita, niiden toteumaa ja lautakunnan arvion.

Toiminnan tavoite	Toteuma
Tekninen/Hallinto- ja lautakuntapalvelut, vastuhenkilö tekninen johtaja	
Toimialan varautumissuunnitelma päivitetään valtuustokausittain.	Tavoite toteutuu. Teknisten palveluiden valmiussuunnitelman päivitys on käynnissä. Edellisen kerran päivitetty 16.3.2022
Huolehdimme yhdistysten ja järjestöjen toimintaedellytyksistä. Tuemme ja arvostamme vapaaehtoistyötä. Kannustamme omaehtoiseen ja asukaslähtöiseen kunnan kehittämiseen	Arviointi: Yksityistieavustukset € ja km Toteuma 2023: Tavoite toteutuu. Yksityistieavustukset on jaettu. Kaikkiaan avustuksia jaettiin 102147€ ja 445,77 km
Kaavoitukseen varautuminen, sopivaa maa-aluetta kaavoitettavaksi ha	Tavoite toteutuu. raakamaata n. 60 ha
Hyödynnämme mahdollisimman monipuolisesti paikallisia yrityksiä kunnan palvelutuotannossa,	Arviointi: Hankintaportaalin kautta tehdyt hankinnat kpl Toteuma 2023:

hankinnoissa sekä kehittämistoiminnassa.	Tavoite toteutuu, hankinta tiimi on käynnistänyt toiminnan ja pitänyt yhden hankintatilaisuuden paikallisille yrittäjille. Kilpailutuksia tehty yhteensä n. 20 kpl.
Tarjoamme houkuttelevia tontteja ja luonnonläheisiä asumisratkaisuja, ja tuomme niitä aktiivisesti esille kuntamarkkinoinnissa	Arviointi: Tonttivaranto eri toimintoihin kpl/ha Toteuma 2023: Tavoite toteutuu. Elinkeinotoimintaan n. 6 ha, asuintontteja 40 kpl
Laadimme Kangasniemelle uuden maankäyttöpoliittisen ohjelman	Arviointi: Laaditaan maankäyttöpoliittinen ohjelma kahdelle valtuustokaudelle. Kirkonkylän yleiskaavan ajantasaisuutta tarkastellaan valtuustokausittain. Toteuma 2023: Tavoite toteutuu. Yleiskaavan päivitys on työnalla, luonnosvaihe on käsitelty KH ja ollut nähtävillä, Ehdotusvaiheen valmistelu on käynnissä. Maankäyttöpoliittinen ohjelma on tulossa valmisteluun 2024.
Uudistamme kiinteistöstrategian. Huomioimme kiinteistöratkaisuissa kuntalaisten palvelutarpeet sekä matkailijoiden ja kausiasukkaiden lähtökohdat.	Arviointi: Päivitetään kiinteistöstrategia 10 vuoden välein (n. joka toinen valtuustokausi) Toteuma 2023: Tavoite toteutuu, Luonnosteltu strategian laatimisprosessia.
Luomme uusia palvelumalleja monipaikkaisuuden ja etätöiden mahdollistamiseksi.	Arviointi: Sähköiset lupapalvelut, haetut sähköiset luvat % Toteuma 2023: Tavoite toteutuu, sähköisesti haettu 98 % luvista.
Edistämme matkaketjujen toimivuutta ja joukkoliikenteen saavutettavuutta. Mahdollistamme sujuvan asioinnin, opiskelun ja työmatkat lähikuntiin ja sieltä Kangasniemelle.	Arviointi: Pyritään pitämään yllä nykyinen joukkoliikenteen taso, osallistutaan seudulliseen joukkoliikennetyöhön (kokoukset kpl) Toteuma 2023: Tavoite toteutuu, on osallistuttu seudulliseen joukkoliikennetyöhön (2 kokousta). Valtion rahoituksen väheneminen vaikuttaa negatiivisesti talouteen. Kuntaosuuksiin tulossa 5% korotus. Mikkelin Jyväskylä aamuvuoro on lakkautunut. Uuden korvaavan vuoron kilpailutus tehtiin ELY:n toimesta, mutta todettiin liian kalliiksi.
Vahvistamme kunnan kokonaisvetovoimaa ja ylläpidämme kuntatalouden tasapainoa.	Arviointi: Kiinteistökartoitusprojektin läpi vieminen, kartoitetut kiinteistöt % Toteuma 2023: Tavoite toteutuu, kartoitettuja kiinteistöjä 67,1%.

Keskeisimmät riskit tavoitteiden saavuttamiselle:

Kaavoituksen ja investointien rakennuttamisen osalta henkilöstö- ja ostopalveluresurssit ovat merkittävien tekijä tavoitteiden toteutumisen varmistamisessa. Suurin riski kiinteistökartoitus projektin osalta on henkilöstö ja taloudellisten resurssien riittäminen ja saatavuus. Lupapalveluissa henkilöstönmäärä on rajallinen, yhden henkilön poissaolo voi halvaannuttaa tilapäisesti koko toiminnan

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO TEKNISESTÄ LAUTAKUNNASTA
<i>Tarkastuslautakunta toteaa, että tavoitteet ovat olennaisin osin saavutettu.</i>
Toimenpiteet: Toiminta pyritään pitämään aikaisemman mukaisena

2.3.10. Tekniset palvelut yhteensä

Teknisten palveluiden alaisten toimintojen toimintatuotot olivat talousarviossa 4,6 milj. euroa ja toteutuma oli 4,7 milj. euroa. Toimintakulut talousarviossa olivat 5,2 milj. euroa ja toteutuma oli 5,2 milj. euroa. Nettomenot olivat talousarviossa 0,6 milj. euroa ja toteutuma oli 0,6 milj. euroa. Teknisten palveluiden alaisissa toiminnoissa toimittiin kokonaisuutena lähes määrärahojen osalta talousarvion puitteissa. Yksittäisten tulosityksikköjen menomäärärahoissa ei tapahtunut erityisen merkittäviä poikkeamia. Teknisellä osastolla oli yhteensä vakituista henkilöstöä 37,5 (36) ja tilapäisiä 1,5 (4,7).

Ruokapalveluiden tavoitteena oli valmiussuunnitelman päivitys valtuustokausittain. Valmiussuunnitelma päivitettiin 30.10. Tavoitteena oli myös kotimaisuusaste 85% raaka-ainehankinnoissa ja lähiruoan huomioiminen saatavuuden mukaan ja hävikin hallinta. Kotimaisuusaste oli 90% ja hävikinhallinnassa oli seurantalomakkeet. Tarkastuslautakunta toivoo jatkossa hävikistä tarkat määrät raportoitavassa muodossa siten, että hävikin pienenemiseen on määriteltävä selkeä tavoitetaso.

Aluetekniikan keskeinen tavoite oli kaavateiden kunnossapito ja ei poikkeamia laatuvaatimuksista sekä katuvalaistus 95% toimivaa. Toteuman mukaan tavoitteet toteutuu, koska talvikunnossapito tarkastelujaksolla on onnistunut. Uusi urakoitsija aloittanut toiminnan 1.10.2023. Katuvalaistus oli 91,2% toimivaa, joten tavoite ei toteutunut.

Vesihuoltolaitoksen keskeinen tavoite oli käyttöveden laatu ja käyttövesi on asetusten mukaista. Tavoite on toteutunut, ei poikkeamia näytteiden tuloksissa. Lisäksi tavoitteena oli pitää varautumissuunnitelma ajan tasalla ja päivitettyinä vähintään valtuustokausittain sekä häiriöiden määrän minimointi. Toteuman mukaan varautumissuunnitelma on päivitetty 10.1.2023 ja vuoden aikana oli yksi suunnittelematon vesikatko vesijohtovuodon korjaamisen vuoksi. Taloudellisena tavoitteena oli, että vesihuoltolaitoksen kannattavuus katetaan tuloilla sekä 1% tuotto sijoitetulle pääomalle. Tavoite ei toteutunut. Veden ja jäteveden taksoja korotettiin 1.2.2023 alkaen. Veden kulutus ei kehittynyt suotuisasti ja taksaa korotettiin uudelleen 1.1.2024.

Keskeisimmät riskit tavoitteiden saavuttamiselle:

Kunnan vesihuoltoverkostot ovat pääsääntöisesti rakennettu 1970-80 -luvulla. Vaikka saneerauksia tehdäänkin vuosittain, niin ongelmia verkoston osalta tulee joka vuosi. Ongelmia on ollut myös tarjousten saamisessa investointeihin. Talouden osalta vedenkulutus joko vähenee tai pysyy ennallaan, vaikkakin uusia liittyjiä tulee vuosittain. Veden käyttö tottumukset ovat muuttuneet. Kulurakenne kuitenkin kasvaa tarvikkeiden ja palveluiden kallistuessa. Tämä asettaa korotuspaineita veden ja jäteveden hintaan, joka on tällä hetkellä samassa tasossa, kuin verrokkikuntien veden hinnat. Tulevaisuudessa merkittävimpiä riskejä on osaavan henkilöstöresurssin saatavuus.

2.3.11 Tarkastuslautakunnan kokonaisarvio sitovista tavoitteista

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO SITOVIA TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISESTA

Tarkastuslautakunta suosittelee, että vesilaitoksen kannattavuus saadaan kestäväälle tasolle ja vesimaksujen kehitys olisi johdonmukaista.

Toimenpiteet: Vesihuoltolaitoksen taksoja tarkistellaan aina tilinpäätöksen sekä talousarvion laatimisen yhteydessä. Veden ja jäteveden hintoja on korotettu 2024 ja 2025.

Toiminnan arviointi

Toimintavuoden aikana tarkastuslautakunta on tutustunut tarkastussuunnitelman mukaisesti yksityiskohtaisemmin joihinkin yksittäisiin toimintoihin. Tämän perusteella tarkastuslautakunta on edellä arvioinut tavoitteiden toteumaa, arvioinut toiminnan tarkoituksenmukaisuutta ja antanut tarpeen mukaan suosituksia toiminnan kehittämiseksi.

3.1. Toiminta ja talouskatsaukset

Vuoden aikana tarkastuslautakunta on saanut kokouksissaan ajankohtaista ja ajantasaista tietoa kunnan toiminnan ja talouden kehityksestä. Katsauksissa on todettu, että kunnan oman toiminnan kustannukset ovat pysyneet hallinnassa. Kuntalaispalveluja on jouduttu monella tavalla supistamaan ja heikentämään, mikä on vähentänyt palveluiden tuottamiseen käytettäviä kustannuksia vuosien 2020–2023 aikana. Tarkastuslautakunta toteaa, että sote-palveluiden saatavuuteen voidaan vaikuttaa epäsuorasti, koska hyvinvointialue järjestää palvelut. Tarkastuslautakunta kuitenkin kehottaa, että kunta mahdollisuuksien mukaan pyrkii vaikuttamaan siihen, että sote-palvelut säilyvät vähintään samalla tasolla kuin aiemmin.

3.2. Henkilöstö

Henkilöstöön liittyviä asioita selostetaan tarkemmin erikseen laadittavassa henkilöstöraportissa. Kunnan kokonaishenkilöstön määrä nousi edellisvuodesta ja oli 197 (191). Vakinaista henkilöstöä oli 151 (144) ja määräaikaisia 35 (33). Henkilöstön vaihtuvuus oli 12 henkilöä (13). Henkilöstön ikärakenne osoittaa, että eniten työntekijöitä on ikäryhmissä 55-64 ja 45-54 vuotiaita. Sairauspoissaoloja on eniten ikäryhmässä 35-44 vuotta.

Henkilöstön sairauspoissaolot vaihtelevat vuosittain. Sairaspäivien määrä oli 2675 (2 657) päivää. Henkilöä kohden sairaspäivien määrä on n. 14,27 (13,9) päivää/vuosi. Tarkastuslautakunta pitää negatiivisena, että sairaspäivien määrä kasvoi hieman edellisvuoden tasosta. Suurin sairauspoissaolojen aiheuttaja on tuki- ja liikuntaelinten sekä sidekudosten sairaudet. Henkilöstöstä joka neljännellä ei ollut lainkaan sairauspoissaoloja.

Sairaspäivien aiheuttama todellinen kustannus on riippuvainen siitä, minkä verran sijaisia tarvitaan poissaolojen paikkaajaksi. Työterveyspalvelujen kustannukset nousivat 109 142 eurosta 114 347,68 euroon. Työntekijää kohden kustannukset olivat 589 (574) euroa. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kunta suunnittelee ja laatii ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä sairauspoissaolojen vähentämiseksi. Työhyvinvoinnin kehittäminen, johtaminen ja esimiestyö on tärkeässä roolissa henkilöstön työhyvinvoinnin kannalta.

3.3. Kokonaistaloudellisten tavoitteiden toteutuminen 2023

Tuloslaskelma, t€	TP 2022	TA 2023	TA+M 2023	TP 2023	Toteuma-%
Toimintatuotot	4 424	3 253	3 253	3 698	113,7
Toimintakulut	-44 579	-16 178	-16 428	-16 723	101,8
Toimintakate	-40 155	-12 924	-13 174	-13 025	98,9
Verotulot	21 571	12 574	12 574	12 935	99,6
Valtionosuudet	19 853	1 616	1 616	1 871	115,8
Rahoitustuotot ja -kulut	257	81	81	19	23,4
Vuosikate	1 525	1 347	1 097	1 797	163,9
Poistot ja arvonalentumiset	1 507	1 446	1 446	1 472	101,8
Satunnaiset erät	0	0	0	0	0
Tilikauden yli-/alijäämä	18	-99	-549	125	-22,8

Tuloslaskelma toteutui lähes talousarvion mukaisena, lukuun ottamatta toimintatuottoja ja tilikauden tulosta. Toimintatulot pienenevät edellisestä vuodesta 1,335 milj. euroa tai 23,2 prosenttia mutta ylittivät silti talousarviossa arvioidun määrän 154,3 prosenttisesti. Toimintakulut olivat linjassa edellisvuoden ja talousarvion kanssa. Toimintakate heikkeni 1,394 milj. euroa eli 3,6 prosenttia. Verotulot ja valtionosuudet olivat myös linjassa sekä edellisvuoden että talousarvion kanssa.

Tilikauden vuosikate oli 1,525 milj. euroa, joka on yli suunnitelman mukaisten poistojen. Kestävässä kuntataloudessa vuosikate kattaa poistot. Kertynyt ylijäämä oli lähes noin 18 000 euroa (1,089 milj. euroa), mikä on hieman parantanut kuntatalouden taloudellista asemaa. Tästä ei voi kuitenkaan vetää johtopäätöstä, että kunnan talous olisi pysyvämmiin parantunut.

Toteutunut vuosikate ja ylijäämä olivat selvästi parempia kuin mitä varsinaisessa talousarviossa ennakoitiin. Koronan vaikutus talouteen jäi edelleen huomattavan vähäiseksi.

3.4 Kokonaistalouden tunnusluvut 2023–2022

Kangasniemen kunta	2023	2022
Toimintatuotot/ -kulut	22 %	10 %
Vuosikate % poistoista	107 %	101 %
Vuosikate / asukas	352 €	296 €
Omavaraisuusaste	64,7 %	63,0 %
Suhteellinen velkaantuneisuus	72,3 %	33,3 %
Kertynyt ylijäämä / asukas	1 713 €	1 675 €
Lainakanta / asukas	2 164 €	2 140 €

Kuten taulukosta huomataan, kunnan keskeiset tunnusluvut ovat osittain parantuneet. Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta ja alijäämän sietokykyä. Omavaraisuusaste oli 64,7 (63,0) %. Omavaraisuusaste on yli 10 % alle maan keskitason. Suhteellinen velkaantuneisuus kertoo sen, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvitaan vieraan pääoman takaisin maksuun. Suhteellinen velkaantuneisuus oli 72,30 (33,30) %, joka on parantunut edellisvuodesta. Lainakanta oli 11,071 (11.033) milj. euroa ja asukasta kohden lainaa oli vuoden lopussa 2 164 (2.140) euroa. Lainamäärä aleni alhaisen investointitoiminnan ja odotettua paremman tilikauden tuloksen vuoksi.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN SUOSITUS

<i>Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen asettamaan kunnalle ja kuntakonsernille tunnusluville tavoitetasot ja konsernille taloudelliset tavoitteet.</i>

Toimenpiteet:

Kunnan ja kuntakonsernin tunnusluville asetetaan yksiselitteisemmät tavoitetasot ja seurannan mahdollistavat tavoitteet.

Tytäryhtiöiden puolesta taattujen lainojen määrä oli n. 2.93 (3,19) milj. euroa. Muiden puolesta annettuja takauksia oli 0,89 (0,98) milj. euroa. Takausvastuiden määrä on yhteensä 3,83 (4,17) milj. euroa. Vastuiden määrä aleni edellisvuodesta sekä konsernitakausten että muiden osalta.

Tilinpäätös sisältää konsernitilinpäätöksen. Konserni koostuu neljästä tytäryhtiöstä ja yhdestä kuntayhtymästä. Konsernin tulos on ylijäämäinen 0,3 (alijäämäinen 0,65) milj. euroa ja kertynyttä alijäämää on konsernitaseessa yhteensä -0,3 (1,1) milj. euroa. Konsernitaseen loppusumma on 30,810 (50,993) milj. euroa. Kuntakonsernin lainakanta oli 14.151 (21,700) milj. euroa. Lainamäärä aleni selvästi edellisestä vuodesta konsernista poistuneiden kuntayhtymien myötä. Alentuminen tapahtui osittain myös kunnan lainamäärän alentumisen myötä. Asukasta kohden konsernilainat ovat 2 766 (4 210) euroa, ja konsernilainat ja vastuut 3 290 (4 458) euroa.

Kunnan konsernille asettamat tavoitteet liittyivät lähinnä vuokra-asuntoihin. Tavoitteena oli vuokratilojen muuntaminen palveluasumiseen sopivaksi. Saadun tiedon mukaan asuntoja ei ole muutettu palveluasumiseen sopivaksi vuoden 2023 aikana. Käyttöastetavoite oli 90%. Käyttöaste on ollut koko vuoden hyvä, yli 90%, mutta loppuvuodesta tuli pieni notkahdus, joka painoi koko vuoden käyttöasteen hieman tavoitteen alapuolelle. Lisäksi tavoitteena oli talojen lämmitysmuotojen muutokset hiilineutraaliin suuntaan. Öljylämmityksestä on luovuttu vähitellen ja jälleen vuonna 2023 yksi taloryhmä siirtyi öljylämmityksestä kaukolämpöön. Kunnan vuokra-asunnot tulee olla olennainen osa kunnan kiinteistöstrategiaa. Tilatarkasteluissa on aina oltava mukana kaikki konserniin kuuluvat kiinteistöt. Tarkastuslautakunta rohkaisee kehittämään kunnan ja tytäryhtiöiden välistä yhteistyötä. Kunnan kiinteistöstrategia tulee saattaa ajan tasalle huomioiden tulevaisuuden tarpeet.

3.5 Talousarvion toteutuminen

Käyttötalouden määrärahojen sitovuustaso on vastualueen bruttomenot ja -tulot. Talousarviossa menomäärärahat olivat 16.476 (47,719) milj. euroa. Talousarvion toteutuma oli 16.749 (47,875) milj. euroa. Toteutuneet menot ylittivät talousarvion 0,272 milj. euroa eli 1,7 prosenttia. Talousarviossa tulomäärärahoja oli 3,302 (6,068) milj. euroa ja toteutuma oli 3,724 (5,839) milj. euroa. Tulot ylittivät talousarvion 0,4 milj. euroa eli 12,8 prosenttia. Nettona (nettomenot) käyttötalous toteutui 0,2 (1,5) milj. euroa talousarviota pienempänä.

Käyttötalouden yksittäisten määrärahojen ylityksiä oli sivistys- ja hyvinvointipalveluiden menoissa 0,3 milj. euroa ja tuloissa alitusta 0,3 milj. euroa talousarviomuutosten jälkeen. Teknisten palveluiden ylitys määrärahojen menoissa oli 12 tuhatta euroa eli 0,3% ja tuloissa 17 tuhatta euroa eli 0,9%. Kunnanhallituksen tulot ylittivät muutetun talousarvion 0,1 milj. euroa eli 14%.

Kunnan investointien budjetoitu määrä oli 1,561 (1,807) milj. euroa. Toteutuneet investoinnit olivat 0,852 (1,008) milj. euroa. Talousarviossa investointituloja ennakoitiin kertyvän 0 (0,200) milj. euroa ja toteutuma oli 0 (0,172) milj. euroa. Investointien nettotuloksi tuli 0,852 (0,835) milj. euroa.

Euromääräisesti merkittävimpiä investointeja olivat linjaverkoston saneeraus (143.256), jäähallin kaukolämpö (100.097) ja Koittilan koulun sisäilmasaneeraus (194.691). Kunnan tulee arvioida investointeja suhteessa muuttuvaan palvelutarpeeseen ja investointien osalta tulee olla riittävät vaihtoehtolaskelmat. Tarkastuslautakunta korostaa, että investoinneissa tulee käyttää tarveharkintaa erityisen paljon epävarmassa taloustilanteessa. Tarkastuslautakunta myös huomauttaa, että kunnan tulee hakea saatavilla olevat investointituet esimerkiksi lämmitysjärjestelmien muuttamiseen.

3.6 Vesilaitos

Vesilaitoksen tulos on 63.952,92 (71 358,13) euroa alijäämäinen. Vesilaitoksen liikevaihto kasvoi 63.781,01 euroa. Laitoksen kokonaiskustannukset nousivat edellisestä vuodesta. Henkilöstökulut kasvoivat euroa 13.556,40 euroa edellisestä vuodesta. Laitoksen myymän veden määrä oli 188.671 (190 197) m³ ja se aleni 0,8 %. Laskutetun jäteveden määrä oli 133.034 (137 076) m³. Tilinpäätöksessä ei kerrota käsitellyn jäteveden määrää. Aikaisempina vuosina käsitellyn jäteveden määrä on ollut suuri suhteessa myytyyn vesimäärään. Vesilaitoksen kustannuksista n. 30 % muodostuu poistoista. Peruspääomalle ei makseta sisäistä korkoa.

3. Yhteenveto

Vuoden 2023 toimintaa ja taloutta vaikutti hyvinvointialueuudistus ja sote-palveluiden siirtyminen hyvinvointialueiden järjestettäväksi. Tämä vaikutti kunnan talouteen ja toiminnan järjestämiseen merkittäväällä tavalla. Kunnan valtionosuusjärjestelmän uudistus aiheuttaa merkittävää epävarmuutta tulevaisuuden ennustamiseen ja Kangasniemen kunnan tulee tehdä huolellisia skenaarioanalyyssejä talouden suunnittelussa.

Uudistuksen jälkeinen toiminta on lähtenyt tavoitteellisesti käyntiin. Valtion puolesta on useaan otteeseen viime vuosina lisätty kuntien valtionapuja koronamenetysten ja haittojen korvaamiseksi. Hyvinvointialueuudistus tulee aiheuttamaan epävarmuutta kunnan valtionosuuksien kertymiseen ja toiminnan tarkoituksellisuutta tulee jatkuvasti tarkastella.

Tilikauden ylijäämä 125.282,91 euroa on olosuhteisiin nähden hyvä tulos kunnalta. Talousarvion perusteella odotettiin 579 604 euroa alijäämää. Kunnan toiminnassa on saatu kustannussäästöjä. Kunnan käyttötalouden talousarvio toteutui kohtalaisesti ja suuria määrärahojen ylityksiä ei käytännössä ollut. Investointitoiminta jäi alhaiselle tasolle ja tämä yhdessä ylijäämäisen tuloksen mahdollisti sen, että kunnan velkamäärää jatkoi alenemistaan.

Kunnan talous on tasapainossa ja nyt toteutunut ylijäämä vankisti sitä edelleen. Ylijäämää on kertynyt yhteensä 8,7 milj. euroa. Kertynyt ylijäämä muodostaa hyvän puskuria mahdollisesti heikommillekin toimintavuosille. Koronaepidemian aiheuttamat ylimääräiset tuet ja avustukset ovat vuonna 2023 vähentyneet olemattomaksi ja toimintaympäristö alkaa olla normalisoitunut siltä osin. Tämä tarkoittaa sitä, että kuntataloudessa voi olla edessä heikompia vuosia. Osaksi tämä johtuu siitä, että valtion lisätyt valtioavut loppuvat ja valtionosuusjärjestelmä uudistuu tulevaisuudessa, mikä aiheuttaa epävarmuutta talouden ennustamiseen. Asukasluvun jatkuva alentuminen on riski taloudelle. Samoin kunnan vanhusvoittoistuva väestö tulee vaatimaan enemmän terveydenhuollon ja hoivan resursseja. Kunnan investointitahti pitäisi pystyä toteuttamaan siten, että lisävelkaantumiselta vältytään. Kunnan taloudellista kantokykyä arvioidaan myös konsernin näkökulmasta ja konsernin taseella on kattamatonta alijäämää, vaikka tulos itsessään oli voitollinen.

Kunnan strategia on vahvistettu vuosiksi 2022–2025. Strategiassa asetettuja tavoitteita toteutetaan vuosittain talousarvion kautta. Strategiset tavoitteet ovat pitemmän aikavälin tavoitteita.

Hyvinvointialue aloitti toimintansa 1.1.2023, mikä aiheuttaa merkittäviä muutoksia palvelurakenteessa. Kunnan väkiluvun pysyttäminen nykyisellään tai sen kasvattaminen on edelleenkin yksi tärkeimmistä kunnan tavoitteista. Vähenevällä asukasmäärällä on vaikea rahoittaa väestön ikääntymisen mukanaan tuomia kustannuksia.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kunnan taloutta on kokonaisuudessaan hoidettu valtuuston päätösten mukaisesti. Talousarvion toteutumaa on seurattu ajantasaisesti. Valtuuston määrittämät toiminnalliset tavoitteet on saavutettu kohtuullisen hyvin koronasta huolimatta. Alijäämän kattamistarvetta ei ole kunnassa, mutta kuntakonsernissa on. Tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää erityistä huomiota tytäryhtiöiden taloudelliseen suoriutumiseen tulevaisuudessa.

4. Allekirjoitukset

Kangasniemellä 21. päivänä toukokuuta 2024

Pasi Hänninen
Puheenjohtaja

Mervi Laitinen
Varapuheenjohtaja

Vesa Paronen
jäsen

Simo Hokkanen
jäsen

Sirpa Sappinen
jäsen